

รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการวิจัยเพื่อหนุนเสริม

วิชาประวัติศาสตร์ (ศิลปกรรม)

กลุ่มศิลปกรรมย่าน

โรงเรียนเทศบาลวัดศรีสุพรรณ

นักวิจัย

อาจารย์ สุรัชย์ จงจิตงาม

ภาควิชาศิลปะไทย คณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

หัวหน้าโครงการวิจัย

รองศาสตราจารย์ สมโชติ อ๋องสกุล

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

โครงการ การวิจัยและพัฒนาเครือข่ายในพื้นที่

เพื่อหนุนเสริมการเรียนรู้รายวิชาประวัติศาสตร์

ในระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 4-6 สถานศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่

พ.ศ. 2554

คำนำ

โครงการวิจัยเพื่อหนุนเสริมวิชาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ในระดับประถมศึกษา ชั้นปีที่ 4-6 ฉบับนี้ เป็นโครงการย่อยในโครงการวิจัยและพัฒนาเครือข่ายในท้องถิ่นโดยใช้ต้นทุนในพื้นที่เพื่อหนุนเสริมการเรียนรู้รายวิชาประวัติศาสตร์ ในระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 4-6 ของสถานศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ โดย รศ. สมโชติ อ๋องสกุล เป็นหัวหน้าชุดโครงการวิจัย และมีผู้วิจัยร่วมวิจัยในชุดโครงการย่อย เฉพาะเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับศิลปกรรมในพื้นที่โรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง 10 ตัวอย่าง พร้อมกับความรู้อื่นๆที่เกี่ยวข้องกับศิลปะล้านนา

ผู้วิจัยขอขอบคุณ รศ. สมโชติ อ๋องสกุล ที่ให้โอกาสได้ร่วมทำงานวิจัย และให้คำปรึกษาแนะนำอันมีคุณค่าแก่งานนี้เสมอมา รวมทั้งสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ที่สนับสนุนทุนวิจัย คุณอ้อมจิต กันทาใจ คุณจรี ขยัน คุณจตุพร แก้วนิ่ม คุณเสขชล สุกดพงษ์ คุณธนต์ จงจิตงาม คุณชนพล ฉายสวัสดิ์ ที่ได้รวบรวมข้อมูล และจัดทำภาพประกอบในรายงานนี้ รวมทั้งพระสงฆ์ในรายชื่อวัดที่ทำการวิจัย และคณาจารย์ในกลุ่มของโรงเรียนที่ทำการศึกษาที่ได้อำนวยความสะดวก และให้ความร่วมมือในการวิจัยจนผลงานสำเร็จ

สุรัชย์ จงจิตงาม

ภาควิชาศิลปะไทย คณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

สารบัญ

กลุ่มศิลปกรรมย่านโรงเรียนเทศบาลวัดศรีสุพรรณ

วัดหมื่นสาร	2
วัดศรีสุพรรณ	23
วัดนันทาราม	43

กลุ่มศิลปกรรมย่านโรงเรียนเทศบาลวัดศรีสุพรรณ

ประวัติ

กลุ่มศิลปกรรมย่านโรงเรียนเทศบาลวัดศรีสุพรรณในส่วนของพื้นที่นอกกำแพงเมืองด้านประตูเชียงใหม่ ได้แก่ พื้นที่ตั้งวัดศรีสุพรรณ วัดหมื่นสาร และวัดนันทาราม อยู่ในย่านวัวลาย ทางด้านทิศใต้ของเมืองเชียงใหม่ ในด้านตรงข้ามคูเมืองฝั่งประตูเชียงใหม่

ย่านวัวลายมีชื่อเสียงในด้านการทำหัตถกรรมเครื่องเงิน และเครื่องเงินที่มีคุณภาพเป็นที่รู้จักกันทั่ว

ผู้คนย่านวัวลายมาจากการกวาดต้อนผู้คนในยุคฟื้นฟูเมืองเชียงใหม่ที่เรียกว่า “เก็บผักใส่ซ้า เก็บข้าใส่เมือง” ที่ได้มีการทำสงครามเพื่อกวาดต้อนผู้คนมาเป็นพลเมืองในเชียงใหม่ในสมัยราชวงศ์เจ้าเจ็ดตนเมื่อราวต้นพุทธศตวรรษที่ 24 ในสมัยเจ้ากาวิละ และได้กวาดต้อนผู้คนต่างๆ ซึ่งมีชุมชนที่เป็นไพร่อันมีฝีมือช่างด้านต่างๆ เช่น เครื่องเงิน เครื่องเงิน ดังสงคราม เมื่อ จ.ศ. 1161 หรือ พ.ศ. 2332 เจ้ากาวิละได้ยกทัพไปตีบ้านเมืองในแถบลุ่มแม่น้ำคงหรือแม่น้ำ สาละวิน ซึ่งหนึ่งในจำนวนนั้น คือ บ้านจัวลาย ซึ่งเป็นชาวบ้านที่มีฝีมือในการทำเครื่องเงิน ก็ได้กวาดต้อนมายังเชียงใหม่ และให้ตั้งบ้านเรือนนอกเมืองเชียงใหม่ ตรงข้ามประตูเชียงใหม่ และแม้จะมาอยู่เชียงใหม่แล้วก็ยังคงตั้งชื่อชุมชนของตนสัมพันธ์กับชื่อเดิมว่า บ้านวัวลาย และยังคงสืบทอดฝีมือช่างการทำเครื่องเงินอันมีชื่อไว้

ชาวบ้านย่านวัวลายจึงยังสืบทอดหัตถกรรม เช่น เครื่องเงิน และนำหัตถกรรมนั้นออกขายตามเมืองต่าง ๆ โดยส่วนมากแม่บ้าน หรือผู้หญิงจะเป็นผู้นำสินค้าออกจำหน่ายยังที่ต่าง ๆ ชาวบ้านวัวลายเมื่อได้มาตั้งรกรากถิ่นฐานมั่นคงแล้ว ก็ได้ทำนุบำรุงวัดวาอารามต่าง ๆ ในพื้นที่ตนสืบมาด้วย โดยช่างเงินที่อยู่บริเวณรอบ ๆ วัดหมื่นสาร จัดได้ว่าเป็นช่างเงินฝีมือดีของเมืองเชียงใหม่ แม้จนปัจจุบัน¹

¹ ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน สมโชค อึ้งสกุล และคนอื่นๆ, การสืบค้นหลักฐานทางการศึกษาในล้านนา: ชุมชนช่างในเวียงเชียงใหม่กรณีเครื่องเงินและเครื่องเงิน, (เชียงใหม่ : ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2545), หน้า 22-23.

วัดหมื่นสาร

วัดหมื่นสาร ตั้งอยู่เลขที่ 13 ถนนวัวลาย ต.หายยา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ มีเนื้อที่ 10 ไร่ ทิศเหนือ จรดทางสาธารณประโยชน์ ทิศใต้ จรดที่ดินมีการครอบครอง ทิศตะวันออก และ ทิศตะวันตก จรดทางสาธารณประโยชน์²

วัดหมื่นสาร เป็นวัดที่สร้างในสมัยราชวงศ์มังราย ปรากฏชื่อในหลักฐานเมื่อ พ.ศ.1981 สมัยพญาสามฝั่งแกน ว่า “พระยา(ดิ)โลกราช) จึงไว้ศาสนาแก่พุทธญาณมหาสวามีเจ้าอันอยู่ วัดหมื่นสาร เจ้าไทตนนี้เป็นหลานแห่งพุทธญาณเจ้าวัดสวนดอกไม้”³

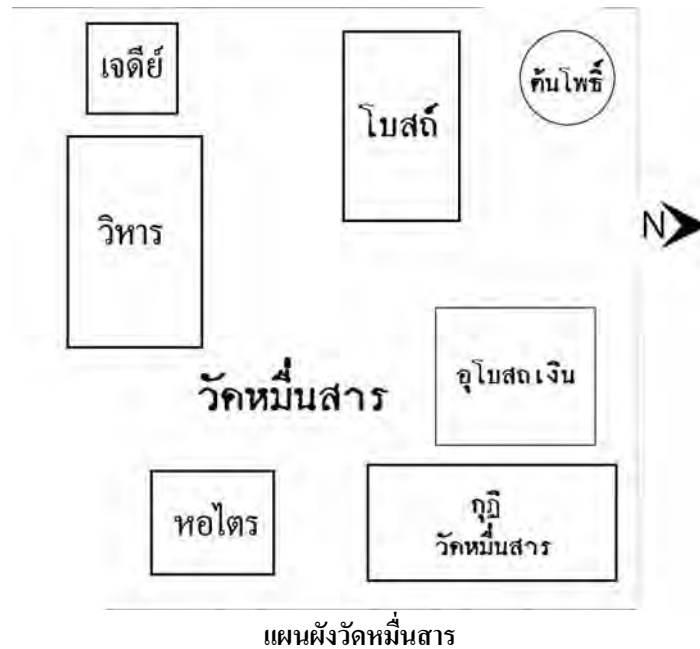
ในสมัยพระเจ้าดิโลกราชนั้น ดำเนินได้กล่าวถึงวัดหมื่นสารตอนหนึ่งว่า “ในกาลนั้น อำมาตย์ใหญ่ผู้หนึ่งมีนามว่า หมื่นหนังสือวิมลเกติเป็นสังฆการีนั้น ก็ให้สร้างวิหารในวัดหมื่นสาร แล้วไปอาราธนาพระศิลาเจ้าจากวัดป่าแดงมาประดิษฐานในวัดหมื่นสารเพื่อให้จำเริญรุ่งเรืองใน พระพุทธศาสนาต่อไปภายหน้าแล” พระมหาสวามีเจ้าตนเป็นสังฆปริณายกอยู่ในวัดหมื่นสารมีนาม ว่า พุทธญาณะก็ไปอยู่วัดสวนดอกไม้ ท่านก็ยังอาราธนาเอาพระศิลาเจ้าไป เพื่อกระทำสักการบูชา แล้วให้เอากลับคืนวัดหมื่นสารดังเดิม ครั้นพระพุทธญาณเจ้าอาวาสวัดหมื่นสารมรณภาพใน พ.ศ.2031 พญาอดเชียงราย ก็ได้นิมนต์พระมหาฤๅกคามญาณสมาดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส วัดหมื่นสารสืบแทน ใน พ.ศ. 2065 สมัยพระเมืองแก้ว หลักฐานกล่าวถึงวัดหมื่นสารตอนหนึ่งว่า “กินเมืองได้ ใครสืบไมตรี ใช้ราชทูตมาสืบคำเมือง ไปอ่านราชสารไมตรียังวัดหมื่นสาร”⁴

จากหลักฐานดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า วัดหมื่นสารเป็นวัดสำคัญตั้งแต่สมัยราชวงศ์มังราย มี “หมื่นหนังสือ” เป็นผู้สร้างวิหารครั้งแรก และคงเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญแห่งหนึ่งสมัย พระเมืองแก้ว จึงโปรดให้ใช้เป็นสถานที่แปลราชสาส์น

² ประวัติวัดในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่, (เชียงใหม่ : สำนักงานเจ้าคณะอำเภอเมือง เชียงใหม่, 2548), หน้า 246-247.

³ จีราวรรณ กาวิละ โอภาโมะโตะ. วัดหมื่นสาร บ้านวัวลาย สารธารวัฒนธรรมชุมชน. (เชียงใหม่ : ทริโอ แอดเวอร์ไทซิง แอนด์ มีเดีย, 2553), หน้า 9-10.

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 86.

ศิลปกรรมวัดหมื่นสาร

วิหาร วิหารหลังปัจจุบันจากจารึกหน้าวิหารกล่าวว่า สร้างเมื่อปี พ.ศ. 2524 แล้วเสร็จและฉลองเมื่อปี พ.ศ. 2528 สร้างในสมัยพระครูโสภาสคณาภิบาล(บุญปิ่น บุญญาคโม) เป็นเจ้าอาวาส โดยรื้อวิหารหลังเก่าที่บูรณะในปี พ.ศ. 2490 แล้วสร้างวิหารหลังใหม่ขึ้นที่เดิม ลักษณะโครงสร้างของวิหารเป็นคอนกรีตเสริมเหล็ก มีการประดับตกแต่งที่ผสมผสานศิลปะรัตนโกสินทร์ เช่น ชุ่มประตูทางเข้าวิหารสร้างเป็นชุมประตูตามแบบศิลปะรัตนโกสินทร์ ลวดลายที่ประดับบนแผงหน้าเหินบ หรือ หน้าบันเป็นศิลปะรัตนโกสินทร์ปะปนอยู่เป็นจำนวนมาก เช่น ลายสาหร่ายรวงผึ้งลายกระจังรวน เป็นต้น เค้าโครงของลายพื้นเมืองล้านนาที่เหลือ คือ การตกแต่งลายหน้าบันที่มีการตกแต่งด้วยกรอบลายแบบกรอบม้าย่างใหม่ และประดับด้วยลายหน้ากระดานรูปสัตว์ในกรอบโค้ง เป็นต้น

เหนือชุมประตูทางเข้าวิหารด้านนอก มีภาพจิตรกรรมฝาผนังวาดด้วยสีอันสดใส มีรูปแบบที่ผสมผสานแบบสามมิติมีต้นแบบจากภาพพิมพ์ ส.ธรรมภักดี พบทั่วไปในล้านนา ราว 50 ปีที่ผ่านมา ลายแกะสลักบานประตูทางเข้าวิหารเป็นลายเทวดาในแบบศิลปะรัตนโกสินทร์ เช่นเดียวกัน

วิหารวัดหมื่นสาร

หน้าบันวิหารวัดหมื่นสาร

ชุมประตูลิหารวัดหม่นสาร แลเห็นจิตรกรรมประดับด้านนอกอาคาร

ภายในวิหาร แลเห็นพระพุทธรูปประธานปางมารวิชัย

จิตรกรรมฝาผนังในส่วนเหนือของหน้าต่างเขียนเรื่องพุทธประวัติ(บน)และเวสสันดรชาดก(ล่าง)

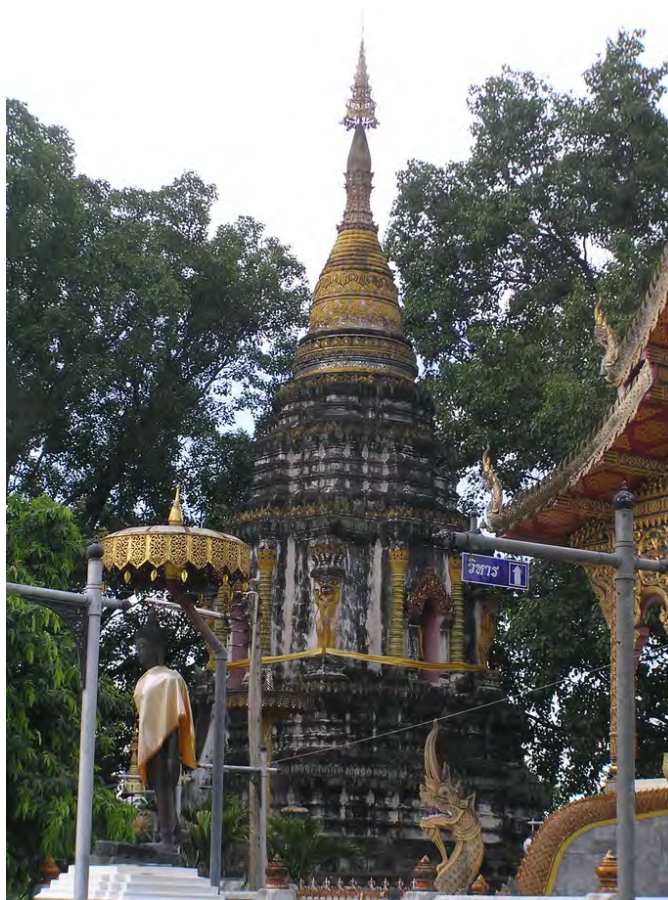

ภาพจิตรกรรมฝาผนังวิหาร ในส่วนเหนือขอบหน้าต่าง ในภาพแถวบนเขียนเรื่องเวสสันดรชาดก

เจดีย์ เป็นเจดีย์ทรงปราสาทแบบล้านนา มีศิลปะแบบพม่าสมัยเมืองมณฑลยี่เข้ามาปะปนอยู่หลายส่วน เช่น องค์ระฆัง มีรูปทรงและประดับตกแต่ง แบบเดียวกับเจดีย์แบบพม่าที่สร้างขึ้นในเมืองเชียงใหม่ ในช่วงราวกลางพุทธศตวรรษที่ 25 ที่มาพร้อมกับการค้าไม้ของชาวพม่า ตั้งข้อสังเกตว่าอาจเป็นการบูรณะจากเจดีย์ที่มีมาก่อนแล้ว โดยช่างชาวพม่า

เจดีย์วัดหมื่นสาร ประกอบด้วย ฐานเจียง ต่อด้วยชุดฐานบัว หรือฐานปัทม์ลูกแก้วกลมยกเก็จที่มีลักษณะแบบฐานเจดีย์พม่า ซ้อนกันขึ้นไป 2 ฐาน ต่อด้วยชั้นเรือนธาตุทรงปราสาท คือ เรือนธาตุที่ประดับด้วยซุ้มจรณะนำทั้งสี่ด้านเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปมีการประดับด้วยรูปเสือแยกเขี้ยว ยืนยกขาหน้าทั้งสองขึ้น โดยประดับที่เสามุมของเรือนธาตุทั้งสี่มุม หัวเสาตกแต่งด้วยลายแบบพม่า

บริเวณกรอบวงโค้งของซุ้มจรณะ พบมีการตกแต่งด้วยลายปูนปั้น ด้านข้างซุ้มทำเป็นเสามิ ลูกแก้วกลมคาดตลอดเสา มีบันไดนาคเป็นทางขึ้นจากชั้นล่าง ขึ้นมาที่ชั้นเรือนธาตุ ต่อจากชั้นนี้เป็นชั้นฐานปัทม์ลูกแก้วกลมยกเก็จ ซ้อนชั้นลดหลั่นกันขึ้นไป 2 ชั้น ต่อด้วยบัว ปากระฆัง ต่อขึ้นไปด้วยองค์ระฆัง ต่อด้วยบัวปัทมบาท ปลีและฉัตร

เจดีย์วัดหมื่นสาร เป็นเจดีย์ทรงปราสาท ที่ยอดทรงระฆังในตอนบน
ปราศจากบัลลังก์อันเป็นลักษณะเจดีย์ที่พบทั่วไปในศิลปะพม่า

ซุ้มจระนำเจดีย์วัดหมื่นสาร เป็นกรอบซุ้มแบบหน้านาง ประดับลายพันธุ์พฤกษาแบบศิลปะล้านนา

บันไดทางขึ้นเจดีย์ ประดับด้วยปูนปั้นรูปสิงห์ แบบศิลปะพม่า

สถูปบรรจุอัฐิครูบาศรีวิชัย ในช่วงที่ครูบาศรีวิชัยยังมีชีวิตอยู่ ท่านได้สร้างผลงานที่เป็นสิ่งก่อสร้างถาวรวัตถุในพุทธศาสนาไว้มากมาย ด้วยแรงศรัทธาของมวลชนที่มีต่อครูบาศรีวิชัย เช่น การสร้างถนนขึ้นสู่วัดพระธาตุคอกสุเทพ ระยะทาง 12 กิโลเมตร ในปีพ.ศ. 2578⁵ ครูบาศรีวิชัยมรณภาพ เมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ ปี พ.ศ. 2481 (ขณะนั้นนับ 1 เมษายน เป็นปีใหม่) รวมอายุได้ 60 ปี ณ วัดบ้านปาง จังหวัดลำพูน และมีงานพระราชทานเพลิงศพที่วัดจามเทวีมีพระพิมลธรรม วัดมหาธาตุ กรุงเทพฯ เป็นประธานฝ่ายสงฆ์ พลเอกพระยาพหลพลพยุหเสนาอดีตนายกรัฐมนตรี เป็นประธานฝ่ายฆราวาส

หลังจากงานพระราชทานเพลิงศพแล้วคณะกรรมการจัดงานเห็นว่าเมื่อครั้งครูบาศรีวิชัยมีชีวิตได้บำเพ็ญกิจในภาคเหนือหลายจังหวัด จึงมีมติแบ่งอัฐิครูบาศรีวิชัยเป็นส่วน ๆ

เมื่อมีการแบ่งอัฐิครูบาศรีวิชัยนั้น ครูบาขาวปีกับนายอินทร์ ดำรงฤทธิ์ นำขบวนไปรับนำกลับมาถึงวัดหมื่นสารเวลาค่ำ จึงเก็บอัฐิครูบาศรีวิชัยไว้ที่ปะรำของครูบาขาวปี ซึ่งเป็นศิษย์เอกของครูบาศรีวิชัย ซึ่งมีความคุ้นเคยสนิทสนมกับครูบาอินตา (อินต๊ะ) เจ้าอาวาสวัดหมื่นสาร และนายอินทร์ ดำรงฤทธิ์ คหบดีชาวบ้านว้าลายเป็นอย่างดี อีกทั้งครูบาขาวปียังเคยมานั่งหนัก ช่วยบูรณะปฏิสังขรณ์วิหารหลังเก่าวัดหมื่นสารด้วย ท่านได้นำอัฐิครูบาศรีวิชัย ส่วนดังกล่าวฝากเก็บไว้ที่วัดหมื่นสาร

ระหว่างนั้นนายอินทร์ได้สร้างตลับนากโดยจ้างลุงแก้ว มโน พ่อของนางบัวเขียว วงศ์เลิศ ทำตลับเพื่อบรรจุอัฐิ ต่อมานายป้อม เทพมงคล ให้ทำโกฏิเงินเพื่อบรรจุตลับนากอีกชั้นหนึ่ง โดยจ้างนายอินตา เทพมงคล หลานชายเป็นช่าง ระหว่างนั้นทางวัดได้จัดงานมหรสพฉลองสมโภชเป็นเวลา 15 วัน 15 คืน โดยนายอินทร์เป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายทั้งหมด

ต่อมาประมาณ ปี พ.ศ. 2492 ได้มีการอัญเชิญอัฐิครูบาศรีวิชัยจากวัดหมื่นสารเพื่อไปไว้ที่วัดสวนดอกตามวัตถุประสงค์เดิม โดยในวันนั้นได้มีการจัดขบวนแห่อัญเชิญอัฐิ โดยตั้งขบวนจากสถานีรถไฟเพื่อเคลื่อนไปยังวัดสวนดอก ส่วนผู้ที่ทำหน้าที่อัญเชิญอัฐิครูบาศรีวิชัย ทางครูบาขาวปี ครูบาอินตา พระสงฆ์และคณะกรรมการวัดหมื่นสาร ต่างเห็นพ้องกันว่าควรเป็นคนหนุ่มบ้านว้าลาย ซึ่งเป็นผู้ประพฤติดนอยู่ในศีลธรรมและได้เลือก นายสิงห์คำ กาวิละ ช่างเงินบ้านว้าลาย ขณะอายุ 16 ปี เป็นผู้อัญเชิญผอบบรรจุอัฐิระหว่างทางที่เคลื่อนขบวนไปวัดสวนดอกได้มีพุทธศาสนิกชนเข้าร่วมขบวนแห่และประพรมน้ำขมิ้นสัปปายะตลอดสองข้างทาง เมื่อขบวนแห่มาถึงวัดสวนดอก จึงได้อัญเชิญอัฐิครูบาศรีวิชัยลงใส่ไว้ในสถูปซึ่งมีช่องที่สามารถเปิด-ปิดได้

ในการอัญเชิญอัฐิธาตุครูบาศรีวิชัยในครั้งนั้น เป็นช่วงที่วัดสวนดอกยังไม่มีเจ้าอาวาส จึงขาดผู้นำที่จะดูแลรักษา จึงมอบให้ ครูบาอินตา เจ้าอาวาสวัดหมื่นสาร และเจ้าคณะตำบลห้วยยา เก็บรักษาไว้ตามเดิม

⁵ สมหมาย เปรมจิตต์, ประวัติครูบาศรีวิชัย, (เชียงใหม่: โรงพิมพ์มิ่งเมือง, 2543) หน้า 46-52.

ครั้นเวลาล่วงผ่านไป 7 ปี ไม่มีผู้ใดมาติดตามทวงคืน ทางครูบาอินตาเจ้าอาวาสวัดหมื่นสาร และเจ้าคณะตำบลห้วยยา เกรงว่าจะไม่ปลอดภัย จึงมอบหมายให้นายน้อยป้อม เทพมงคล ร่วมกับ นายอินตา เทพมงคล สร้างอุโบสถบรรจุอัฐิครูบาศรีวิชัยที่วัดหมื่นสาร คณะศรัทธาวัดหมื่นสาร ได้ร่วมแรงร่วมใจกันบริจาคเงินก่อสร้างสถูป จนแล้วเสร็จ ทำพิธีบรรจุเมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม พ.ศ. 2496

สถูปบรรจุอัฐิครูบาศรีวิชัยวัดหมื่นสาร เป็นสถูปขนาดเล็ก ที่ประกอบไปด้วย ฐานเจียง ต่อขึ้นไปเป็นฐานปัทม์ยกเก็จที่มีส่วนท้องไม้ขัดสูงเป็นแท่ง จนดูคล้ายเรือนธาตุที่ไม่มีซุ้มจรนนำ ประดับเหมือนของเจดีย์ทรงปราสาท ต่อขึ้นไปด้วยฐานเจียงยกเก็จ ต่อด้วยชุดฐานปัทม์ยกเก็จ 1 ฐาน ต่อด้วยบัวคว่ำ ท้องไม้ บัดลังก์ บัวฝาละมี ปล้องไฉน ปลีและนัตรยอด

สถูปบรรจุอัฐิครูบาศรีวิชัยวัดหมื่นสาร

หอศิลป์สุพุทธจิตโต^๕ เดิมเรียกว่า หอเงิน และศาลาโลหะ 3 ครุบา ต่อมาได้เปลี่ยนเป็น “หอศิลป์สุพุทธจิตโต” เป็นหอศิลป์ประดิษฐานหุ่นขี้ผึ้งรูปเหมือน 3 ครุบา พระสงฆ์ผู้เป็นที่เคารพ และศรัทธา ของชาวบ้านว้าลายนับแต่อดีตจนถึงปัจจุบันได้แก่ ครูบาศรีวิชัย นักบุญแห่งล้านนา,

^๕สรุปความจาก จิราวรรณ กาวิละ โอภาโมะไธยะ, วัดหมื่นสาร บ้านว้าลาย สารธารวัฒนธรรมชุมชน. หน้า 9-10.

ครูบาอินตาอินทปัญญา (ครูบาอินตะ) และพระครูโสภาสคณาภิบาล (ครูบานบุญปิ่น ปุณณาคโม) อดีตเจ้าอาวาสวัดหมื่นสาร

หอศิลป์สุทธจิตโต เป็นหอศิลป์ที่สร้างขึ้นตามคำริของ พระครูสุทธจิตตากริต เจ้าอาวาสวัดหมื่นสารในปัจจุบัน ร่วมกับคณะกรรมการวัด และคณะศรัทธาวัดหมื่นสาร โดยคณะกรรมการผู้มีส่วนในการร่วมจัดหาทุนดำเนินการสร้าง

ด้านการออกแบบก่อสร้างหอศิลป์สุทธจิตโต เป็นหอศิลป์ที่สร้างแบบล้านนาประยุกต์ มีบันไดทางขึ้นที่มุขด้านหน้า 2 ด้าน ซ้าย – ขวา โครงสร้างหอศิลป์มีขนาดกว้าง 6.50 เมตร ยาว 12.1 เมตร ออกแบบโครงสร้างโดย นายอานวย นันตากาศ ส่วนการออกแบบลวดลายที่เป็นลายศิลปะล้านนา ซึ่งเป็นลายเอกลักษณ์เครื่องเงินบ้านวัวลาย คุณลายโลหะประดับตกแต่งภายในและภายนอกหอศิลป์ โดยมีช่างฝีมือชาวบ้านวัวลายทั้งชาย – หญิงหลายคนช่วยกันดองลาย (สลักลาย) ฝากฝีมือประดับหอศิลป์ ประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์ เมื่อวันเสาร์ที่ 9 พฤศจิกายน 2545 ขึ้น 5 ค่ำ เดือนยี่ ปีมะเมีย โดยครูบาดวงดี สุภทัต (อายุ 95 ปี ในขณะนั้น) วัดท่าจำปี อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นองค์ประธานในพิธี

หอศิลป์สุทธจิตโต เป็นอาคารแบบศิลปะล้านนาที่ประดับด้วยลายดุนโลหะ

หุ่นขี้ผึ้งรูปเหมือน 3 ครุบาในหอศิลป์สตูดิโอ ได้แก่ ครุบาศรีวิชัย นักบุญแห่งล้านนา, ครุบาอินตา อินทปัญญา (ครุบาอินตะ) และพระครูโสภาสคณาภิบาล (ครุบาบุญปิ่น ปุณณาคโม) อดีตเจ้าอาวาสวัดหมื่นสาร

หอศิลป์สตูดิโอ มีวัตถุประสงค์ในการก่อสร้างดังนี้

1. เพื่อเป็นที่ประดิษฐานหุ่นรูปเหมือน 3 ครุบา ผู้มีคุณูปการต่อวัดหมื่นสาร เป็นที่เคารพรักและศรัทธาของชาวบ้านว้าลาย
2. เพื่ออนุรักษ์สืบสานศิลปะลายไทยล้านนา ซึ่งเป็นเอกลักษณ์เครื่องเงินบ้านว้าลาย ที่อาจจะสูญหายไปคงอยู่อย่างยั่งยืน
3. เพื่อเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ ค้นคว้าทางด้านศิลปะลายพื้นเมืองล้านนาแก่นักเรียน นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป
4. เพื่อเป็นสถานที่สักการะบูชาแก่สาธุชนทั่วไป ผู้ที่มีความเลื่อมใสศรัทธา ครุบาศรีวิชัย ครุบาอินตะ และครุบาบุญปิ่น (พระครูโสภาสคณาภิบาล)
5. เพื่อเป็นการแสดงกตเวทิต์ต่อบรรพบุรุษช่างเงินผู้ถ่ายทอดวิชาช่างเงินแก่ลูกหลาน ได้ยึดเป็นอาชีพจนถึงปัจจุบัน
6. เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา และส่งเสริมรายได้ให้กับชุมชน
7. เพื่อส่งเสริมการจ้างงานในชุมชนอันเป็นผลให้ช่างเงินที่ไปทำงานอยู่ต่างจังหวัด ได้กลับมาประกอบอาชีพที่บ้านเกิด
8. เพื่อฝึกหัดช่างรุ่นใหม่ และเพื่อให้ช่างรุ่นเก่าได้พัฒนาฝีมือ

แนวคิดในการก่อสร้างหอศิลป์ เป็นหอศิลป์รูปทรงล้านนาประยุกต์ ตั้งอยู่ทางทิศเหนือในวัดหมื่นสาร บริเวณประตูทางเข้าวัดด้านซ้ายมือ ตัวอาคารก่ออิฐถือปูน ประดับด้วยโลหะนูนลายทั้งหลัง ยกเว้นส่วนหลังคามุงด้วยกระเบื้อง ตัวอาคารภายนอกและภายในประดับด้วยงานนูนลายโลหะลายต่าง ๆ ที่ประยุกต์จากลายพื้นเมือง คือ ลายเครื่องเงินบ้านวัวลายดั้งเดิมเป็นลายหลัก เช่น ลายเวสสันดรชาดก ลายรามเกียรติ์ ลายเทพพนม ลายสิบสองราศี ลายเส้ ลายดอกกระถิน ลายเครือเถา และลายที่สื่อถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชาวบ้านวัวลายตั้งแต่การอพยพจากเมืองป่าน ลุ่มน้ำคง (สาละวิน) รัฐฉานประเทศพม่าปัจจุบัน ตลอดจนภาพวิถีชีวิตของชาวบ้านวัวลายในอดีต

ทางเข้าหอศิลป์สุทนต์ สร้างเป็นแบบศิลปะล้านนา โดยใช้โครงสร้างแบบมั่วต่างใหม่

นอกจากนี้ยังมีการดอง (สลัก) แผ่นโลหะ เป็นลวดลายประวัติการสร้างทางขึ้นดอยสุเทพ ซึ่งเป็นหนึ่งในผลงานการก่อสร้างและทำนุบำรุงวัตถุในพระพุทธศาสนาอย่างมากมายของครูบาเจ้าศรีวิชัย จนได้รับการยกย่องเป็น “นักบุญแห่งล้านนา” รวมทั้งภาพประวัติศาสตร์การบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ วัดพระธาตุดอยสุเทพ ผสมผสานกับภาพเทพเจ้าในศาสนาพราหมณ์ เช่น พระศิวะ พระพินธุศ เป็นต้น โดยลวดลายที่ประดับทั่วทั้งศาลาได้นำเอาลายเส้นและลายดอกแบบต่าง ๆ ที่ปรากฏในเครื่องเงินบ้านวัวลายดั้งเดิมมาตกแต่งเป็นลายประกอบ

ลวดลายประดับหอศิลป์สุทฤษฎีธิดา มีความโดดเด่นที่เป็นการใช้เทคนิคการดุนโลหะให้เป็นภาพเล่าเรื่อง

ลายหลักที่ได้นำมาประดับหอศิลป์นี้ ช่างฝีมือต้องมีความชำนาญถือเป็นลายโบราณที่ทำได้ยากยิ่ง เป็นลายที่ถือเป็นยอดฝีมือชั้นสูงสุดและยากที่สุด โดยเฉพาะลายนูนสูงรูปคน เทวดา สัตว์หิมพานต์ หรือตัวละคร ที่ต้องใช้ความประณีต สัดส่วนที่มาตราฐานและสมจริง เช่น รายละเอียดของเสื้อผ้า หน้าตา โดยเฉพาะรูปเหมือน เช่น รูปพระสงฆ์ พระมหากษัตริย์ รวมทั้ง อารมณ์ของตัวละคร ที่สะท้อนลงบนงานดุนลายให้ปรากฏเป็นเรื่องราวลงบนแผ่นภาพ

ในการออกแบบศิลปินต้องการสื่อถึง ดินแดนอันสุขสงบและศักดิ์สิทธิ์ เป็นที่อยู่ของอริยสงฆ์ ผู้ซึ่งปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ลายรอบนอกประกอบด้วยเทวดาที่ปกปักรักษาหอศิลป์ ต้นไม้ ดอกไม้ และ สัตว์ต่าง ๆ ในป่าหิมพานต์ ซึ่งสื่อถึงดินแดนอันสงบสุขและร่มเย็น

ส่วนยอดหลังคาประดับด้วยปราสาทเพ็ญ เชิงชายหรือเป็นน้ำย้อยดุนลายดอกกระถิน ลายตัวหางก้านขดผักกูดสลับลายเครือเถาใบเทศ ขนابแนวนล่างด้ายลายเมฆไหล ลายดอกกระเจี๊ยบ และสัตว์น้อยใหญ่ในป่าหิมพานต์ที่เรียงรายอยู่รอบศาลา

ด้านหลังคาประดับปราสาทเพ็ญ องค์ประกอบในการประดับตกแต่งใช้เทคนิคการฉลุโลหะ
แทนการสลักไม้ทั้งหมด

ป้านลมประกอบด้วย ป้านลมใหญ่ฉลุลายดอกพุดตานสลับลายเครือเถาฝักกูดก้านขด หัว
ป้านลมเป็นรูปพญานาครวม 16 ตัว ป้านลมเล็กฉลุลายดอกพุดตานสลับลายเครือเถาฝักกูดก้านขด
หน้าเหน็บฉลุลาย พระธรรมจักร

ด้านในของหอศิลป์ บริเวณผนังซ้ายสุด (ทิศตะวันตก) ฉลุลายรามเกียรติ์ตอนพระรามยก
รบ ส่วนผนังด้านขวาสุด (ทิศตะวันออก) ก่อนเข้าในอาคาร ปรากฏภาพฉลุลายรามเกียรติ์

บันไดขึ้นสู่ด้านในของหอศิลป์

ลายรามเกียรติ์ตอนทศกัณฐ์ประทับราชรถ

ซุ้มประตูด้านบนทางเข้าสู่ด้านในห้อง ประดิษฐาน 3 กรูบาทั้งสองด้าน คุณลายพญานาค สะดุ้ง โค้งเป็นกรอบนอก หัวซุ้มส่วนบนลายนาคสะดุ้ง ผนังด้านข้างประตูทางด้านขวามือคุณลาย รูปพระพิฆเนศ ซึ่งเป็นเทพแห่งศิลปะและความสำเร็จ

ลวดลายซุ้มประตูด้านบนทางเข้าสู่ด้านในห้องศิลปะ

บานหน้าต่างโดยรอบ ด้านในศาลา คุณลายพระพุทธรูปประวัติ เวสสันดรชาดก และสัตว์
ป่าหิมพานต์

บริเวณผนังด้านนอกทางทิศตะวันตก เป็นส่วนที่มองเห็นได้อย่างเด่นชัดเจน เวลาเดินผ่าน
ประตูเข้าวัดทางด้านหน้า ประกอบด้วยภาพเทวดา 2 ข้าง

ลายเทวดา 2 องค์ชายขวา ในด้านนอกอาคาร

ผนังด้านในศาลาทางทิศเหนือ บริเวณด้านหลังรูปหุ่นจี๊ฝั่ง 3 ครุบา ประดับด้วยแผ่นภาพใหญ่ 2 ภาพ
ด้านซ้ายเป็นแผ่นภาพคุณลายประวัติการบรรจุพระบรมสารีริกธาตุวัดพระธาตุคอกยสุเทพ และ

ด้านขวาเป็นภาพครุบาเจ้าศรีวิชัยสร้างทางขึ้นดอยสุเทพ และภาพการลงจอบแรกของ เจ้า
แก้วนวรรณ์ เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่

ภาพเต็มการสร้างทางขึ้นดอยสุเทพ

ภาพเจ้าแก้วนวรรณ์เป็นผู้ลงจอบแรกในการสร้างถนนขึ้นดอยสุเทพ

ภาพครุฑาตรีวิชัย ประฐานในการสร้างถนนขึ้นดอยสุเทพ ยืนอยู่หน้าบันไดนาคขึ้นดอยสุเทพ

ภาพติดผนังด้านในศาลาทางทิศใต้คุณลายโลหะล้วนเกี่ยวกับเรื่องราวประวัติศาสตร์ตำนานและวิถีชีวิตของชาวบ้านว้าลายในอดีต ภาพหมู่บ้านว้าลาย ตั้งอยู่แขวงเมืองป๋น ลุ่มแม่น้ำสาละวิน ลักษณะของเมืองป๋นมีสภาพเป็นที่ราบลุ่มและหุบเขา มีลำห้วย แม่น้ำไหลผ่านลงสู่แม่น้ำคง มีตำนานเล่าว่าบนภูเขาสูงนั้นมีถ้ำใหญ่ ภายในถ้ำมีสัตว์วิเศษ มีลักษณะดี เขาเป็นแก้ว ลำตัวลายคำ (ทอง) วันดีคืนดีจะออกมาหาอาหารนอกถ้ำ และถ่ายมูลออกมาเป็นแร่เงิน แร่ทองไว้ตามลำห้วย ชาวบ้านที่อาศัยอยู่แถบนั้นก็พากันมาเก็บทำเป็นเครื่องประดับ และรูปแบบต่าง ๆ เช่น ทำสลุง ขันเขียนหมาก พาน จึงเป็นที่กำเนิดชุมชนข้างขึ้น ณ บ้านว้าลายแห่งนี้ (เป็นตำนานที่พระครูอดุลย์สีกิตติ์สอบถามจากชาวบ้านและพระสงฆ์ชื่อ เจ้าสว่างอุบาสกิตะ อยู่เมืองป๋น ลุ่มน้ำสาละวิน เมื่อปี พ.ศ. 2534 ปัจจุบันยังพบว่ามีถ้ำดังกล่าวอยู่ที่เมืองป๋น) ภาพต่าง ๆ ได้ถ่ายทอดวิถีชีวิตขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อ รวมถึงเกียรติประวัติสูงสุดของชาวบ้านว้าลายที่ได้รับเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรียบเรียงข้อมูลโดยพระครูอดุลย์สีกิตติ์ และออกแบบภาพโดยอาจารย์เกรียงไกร เมืองมูล ดังนี้

อีกภาพเล่าถึงเรื่องราวเมื่อปี พ.ศ. 2339 ตรงกับวันอาทิตย์ขึ้น 8 ค่ำ เดือน 6 เหนือ พระเจ้ากาวิละ ทรงเคลื่อนทัพจากเวียงป่าซางมาตั้งอยู่ในเมืองเชียงใหม่ หลังจากนั้นจึงรวบรวมไพร่พลช่วยกันบูรณะฟื้นฟูเมืองเชียงใหม่ วัดวาอารามต่าง ๆ ซึ่งได้รับความเสียหายจากการถูกพม่าปกครอง

ผนังส่วนเหนือขอบหน้าต่าง เล่าเรื่อง ภาพหมู่บ้านวัลลาย เมื่อตั้งอยู่แขวงเมืองป๋น กลุ่มน้ำสาละวิน

ภาพถิ่นฐานเดิมหมู่บ้านของย่านวัลลาย เพื่อครั้งยังอยู่ในแขวงเมืองป๋น กลุ่มแม่น้ำสาละวิน

นอกจากนี้ยังมีภาพพระเจ้ากาวิละ ทรงยกกองทัพไปตีหัวเมืองต่าง ๆ ในแคว้นสิบสองปันนา ได้ ไทลื้อ ไทจีน ไทยอง ประเทศจีน และ ไทใหญ่ จากรัฐฉาน ประเทศพม่า และได้กวาดต้อนชาวเมืองต่างๆ มายังเมืองเชียงใหม่ ซึ่งเรียกว่า “ชุกเก็บผักใส่ซ้า เก็บข้าใส่เมือง” อีกด้วย

นอกจากนี้ บริเวณพื้นที่ด้านนอกหอศิลป์ของทิศตะวันตกติดกับกุฏิสงฆ์ “โอภาสคณานุสรณ์” มีการดูแลประดับด้วยภาพพระธาตุประจำปีเกิด จำนวน 12 ภาพอีกด้วย

การดูแลประดับด้วยภาพพระธาตุประจำปีเกิด จำนวน 12 ภาพ

อุโบสถ เป็นอุโบสถแบบศิลปะล้านนาที่ผสมผสานศิลปะรัตนโกสินทร์ เช่น เป็นอาคารทรงสูง มีช่อฟ้า แบบศิลปะรัตนโกสินทร์ แต่องค์ประกอบในการประดับตกแต่งบางประการก็ยังคงรักษาจารีตของสถาปัตยกรรมล้านนา เช่น การปรากฏปราสาทเพ็ญ บนสันหลังคา

รูปแบบอาคารเช่นนี้ เป็นรูปแบบที่มักพบกันทั่วไปในล้านนาในสมัยปัจจุบันที่นิยมกัน และมักใช้โครงสร้างเป็นคอนกรีตเสริมเหล็ก ในขณะที่มีการใช้ไม้เป็นโครงสร้างและองค์ประกอบในการตกแต่งน้อยลง เมื่อเทียบกับวิหารในช่วงต้นพุทธศตวรรษที่ 25

อุโบสถวัดหมื่นสาร

วัดศรีสุพรรณ

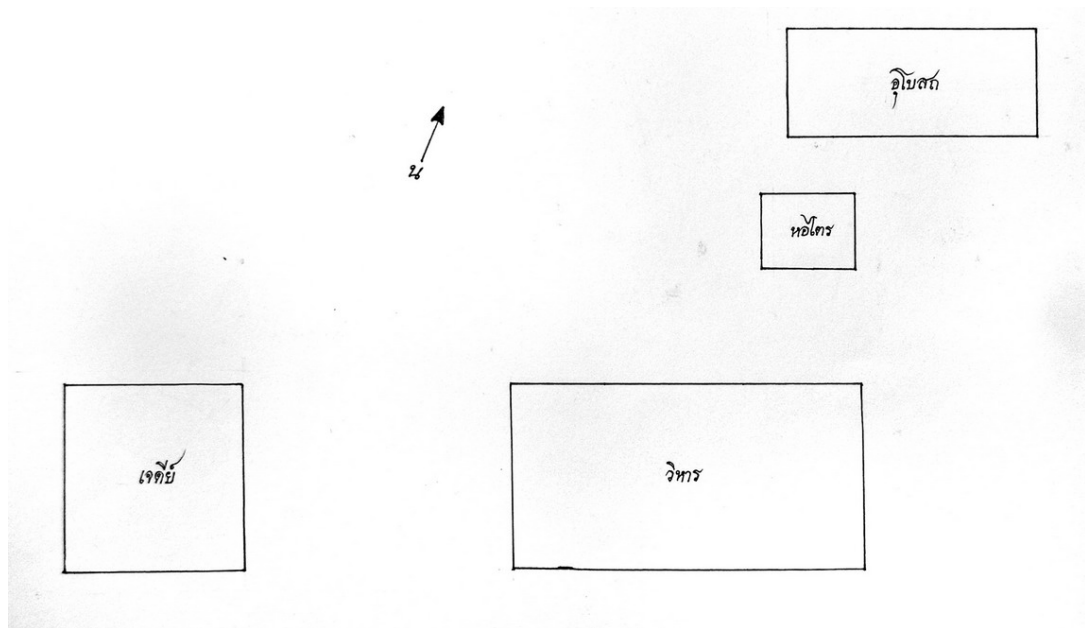
วัดศรีสุพรรณ ตั้งอยู่เลขที่ 100 ถนนวัวลาย ตำบลหายยา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ปัจจุบันสังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย ที่ดินมีเนื้อที่ 7 ไร่ 2 งาน 10 ตารางวา ทิศเหนือ จรดบริเวณถนนสาธารณะ ทิศใต้ จรดที่ดินมีการครอบครอง ทิศตะวันออก จรดถนนสาธารณะ ทิศตะวันตก จรดถนนสาธารณะและที่ดินมีการครอบครอง⁷

สร้างเมื่อพ.ศ. 2044 โดยพระเจ้าฟลักปลัดดาธิราชหรือ พระเมืองแก้ว และพระนางสิริยสวดี พระราชมารดาหาเทวีเจ้า โปรดเกล้าให้มหาอำมาตย์ชื่อ เจ้าหมื่นหลวงจำคำ สร้างวัด ชื่อว่า “วัดศรีสุพรรณอาราม” ภายหลัง เรียกสั้นๆ ว่า “วัดศรีสุพรรณ” วัดศรีสุพรรณอารามได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาจากพระเจ้าฟลักปลัดดาธิราช และอาราธนาพระสงฆ์ประกอบพิธีผูกพัทธสีมาเมื่อพ.ศ. 2052⁸

ปูชนียสถานที่สำคัญของวัดศรีสุพรรณ ประกอบด้วยพระเจดีย์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ พระอุโบสถ หอธรรม และพระวิหาร สร้างเมื่อพ.ศ. 2403 โดยพระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์ และได้ฉลองเมื่อพ.ศ. 2406

⁷ ประวัติวัดในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่, หน้า 244-245.

⁸ อันธ เพนซ์, ศรีเลา เกษพรหม, ประชุมจารึกล้านนา เล่ม 10 ภาค 2 จารึกในจังหวัดเชียงใหม่, (เชียงใหม่ : สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2548), หน้า 73.

แผนผังวัดศรีสุพรรณ

ศิลาจารึกวัดศรีสุพรรณ ปัจจุบันอยู่ข้างวิหาร

ศิลปกรรมวัดศรีสุพรรณ

เจดีย์ เป็นรูปแบบเจดีย์ทรงกลมแบบศิลปะล้านนา ที่มีการคลี่คลายรูปแบบไปจากเดิมมากแล้ว เช่น การสร้างฐานปัทม์ลูกแก้วอกไก่ยกเก็จ และฐานบัวในผังแปดเหลี่ยมที่สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ.2048⁹ แต่ได้รับการซ่อมแซมครั้งสุดท้าย เมื่อพ.ศ. 2518 ส่วนประกอบของเจดีย์ ประกอบด้วยฐานเขียงสี่เหลี่ยม 1 ชั้น ต่อด้วยชุดฐานบัว หรือฐานปัทม์ลูกแก้วอกไก่ ที่มีการยกเก็จ 1 ชุดฐาน ต่อขึ้นไปด้วยชั้นบัวคว่ำ-บัวหงาย ที่ทำเป็นกลีบบัวรอบทุกด้าน ทรงแปดเหลี่ยมซ้อนชั้นกันขึ้นไป 8 ชั้น ต่อด้วยองค์ระฆังทรงแปดเหลี่ยม ต่อด้วยบัลลังก์แปดเหลี่ยมเช่นเดียวกัน ต่อด้วยก้านฉัตรกลมบัวผ่าละมี ปล้องไฉน ปลี และฉัตร

เจดีย์วัดศรีสุพรรณ เป็นเจดีย์ทรงปราสาท ที่ตัวเจดีย์ในตอนบนหุ้มด้วยทองจังโก

⁹ จิรศักดิ์ เดชวงศ์ญา, พระเจดีย์เมืองเชียงใหม่, (เชียงใหม่ : วรรณรักษ์, 2541), หน้า 29.

วิหาร ลักษณะโครงสร้างของวิหารวัดศรีสุพรรณ สร้างด้วยปูนและไม้ ฐานและพื้นของวิหารก่อด้วยปูน ฝาผนังและเสาข้างก่อด้วยปูน เสาหลวงกลางวิหารเป็นเสาไม้กลมเช่นเดียวกับวิหารในล้านนาโดยทั่วไป ที่มีรูปแบบสืบทอดมาจากวิหารยุคก่อนหน้านี้นี้ในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๒๔-ต้นพุทธศตวรรษที่ ๒๕ ที่เครื่องบนหลังคาทำด้วยไม้ มีโครงสร้างการรับน้ำหนักแบบมั่วต่างใหม่ โดยมีการบูรณะซ่อมแซมครั้งใหญ่ครั้งสุดท้าย ในปี พ.ศ. ๒๕๓๗-๒๕๔๑ โดยทำการปั้นปูนปั้นเพิ่ม เช่น ในส่วนบันไดนาค หน้าต่างประตูเพิ่มเติม แต่ยังคงรักษาโครงสร้างหลักของอาคารเดิมไว้

วิหารวัดศรีสุพรรณ หน้าประตูทิศตะวันออก

พระประธานภายในวิหารวัดศรีสุพรรณ จิตรกรรมฝาผนัง และลายคำที่เสาวิหาร เป็นการปฏิสังขรณ์
เมื่อ พ.ศ. 2537-2541

วิหารหลังนี้มีการบูรณะจากวิหารหลังเดิมครั้งหลังสุดเมื่อ พ.ศ. 2537-2541 โดยมีคณะศรัทธาสาธุชนร่วมบริจาคเป็นเจ้าภาพมากมาย ดังปรากฏชื่อจารึกในวิหาร เช่น การบูรณะกุฏิภัณฑ์และนาค मुखหน้าวิหารจำนวน 1 คู่ การบูรณะตกแต่งแท่นแก้ว การปิดทองพระประธาน หน้าบันมุขหน้า หน้าบันมุขข้าง เสา मुखหน้า เสา मुखข้าง โดยมีศรัทธา ได้แก่ เจ้าฟ้าขุนศึก หม่อมธาดา ขุนศึก-เมืองราย เจ้านางเขมรธานี ขุนศึก-เมืองราย และ เจ้าชายเขมรรัฐ ขุนศึก-เมืองราย เป็นเจ้าภาพ การแกะสลักปิดทอง ชุ่มประตู่และบานประตูวิหาร ทั้ง मुखหน้าและ मुखข้าง การแกะสลักตกแต่ง ลงสีทองชุมและบานหน้าต่าง การสร้างชุมสะอาดจีน และเสาข้างวิหาร การบูรณะนาคะตัน (ค้ำยัน) รอบพระวิหารจำนวน 32 ตัว การบูรณะเสาไม้กลางวิหาร การเปลี่ยนกระเบื้องมุงหลังคา การปูพื้นภายในวิหารด้วยหินขัด การเขียนภาพจิตรกรรมฝาผนัง การประดับด้วยลายสลักแผ่นเงิน

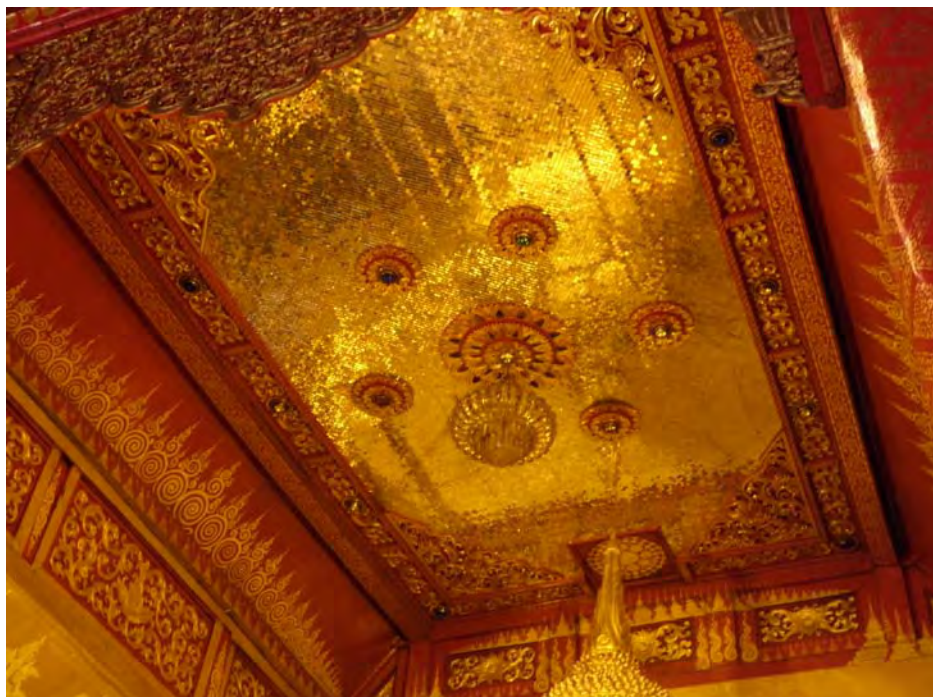
นาคบันไดทางขึ้นและมุขหน้าของวิหารวัดศรีสุพรรณ

โครงสร้างเครื่องบนหลังคาแบบผ้าต่างใหม่ภายในวิหารวัดศรีสุพรรณ

ธรรมาสันทรวงปราสาทภายในวิหารวัดศรีสุพรรณ

ลายดาวเพดานภายในวิหารวัดศรีสุพรรณ เทคนิคไม้แกะสลักปิดทอง พื้นประดับกระเจก
อันเป็นการบูรณะใหม่

ซุ้มหน้าต่างปูนปั้นวิหารวัดศรีสุพรรณ

ภาพจิตรกรรมฝาผนัง เขียนขึ้นในคราวบูรณะครั้งหลังสุดเช่นเดียวกัน วาดโดยกลุ่มศิลปิน ล้านนารุ่นใหม่ที่ผ่านการศึกษาทางศิลปะ (สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล-เจ็ดยอด) วาดบน ฝาผนัง ด้านบนเหนือขอบหน้าต่าง โดยด้านขวามือพระประธาน วาดเป็นภาพพระธาตุปีเป้ง หรือเจดีย์ ประจำปีนักษัตร 12 ราศี เช่น เจดีย์วัดพระธาตุลำปางหลวงประจำปีฉลู พระธาตุคอกยสุเทพประจำปี มะแม พระธาตุแช่แห้งประจำปีกระต่าย อันเป็นคติความเชื่อในวัฒนธรรมล้านนาที่เชื่อว่าบุคคลผู้ เกิดปีใดควรได้นมัสการพระธาตุประจำปีเกิดของตน

นอกจากนั้น ยังวาดภาพเจดีย์ที่สำคัญในประวัติของพุทธศาสนาในอินเดีย คือ สถูปสาญจี และเจดีย์พุทธคยาด้วย

ภาพจิตรกรรมฝาผนังภายในวิหารภาพพระธาตุปีเป้ง (ปีเกิด-นักษัตร)

พระธาตุแช่แห้ง เป็นปีเป้งของผู้เกิดปีกระต่าย

ภาพสถูปสาณูจี และเจดีย์พุทธคยา ประเทศอินเดีย

ภาพอดีตพระพุทธเจ้าประทับเรียงเป็นแถวขนาดเล็กในจิตรกรรมฝาผนังด้านหลังพระประธาน

ภาพจิตรกรรมฝาผนังภายในวิหาร เหนือผนังด้านข้างในส่วนใต้หลังคา
ข้างแท่นแก้วเขียนภาพต้นโพธิ์

ผนังยกเก็จส่วนท้ายด้านข้างแท่นแก้วทั้งสองด้าน วาดเป็นรูปต้นโพธิ์ลงสีทอง
ผนังด้านหลังพระประธาน วาดด้วยภาพอดีตพระพุทธเจ้าสีทอง

ลายฉลุเงินเรื่องเวสสันดรชาดก เหนือประตูด้านในวิหารวัดศรีสุพรรณ

ภาพขยายลายฉลุโลหะพระเวสสันดรชาดกภายในวิหาร

ภาพขยายลายฉลุโลหะพระเวสสันดรชาดกภายในวิหาร

ผนังระหว่างช่องหน้าต่าง ปรางค์ลายฉลุโลหะทศชาติชาดกภายในวิหารเรื่องเตมีย์ชาดก

ลายดุนโลหะทศชาติชาดกเรื่องสุวรรณสามชาดก

ลายดุนโลหะทศชาติชาดกเรื่องภูริทัตชาดก

ลายฉลุโลหะเรื่องพุทธประวัติตอนประสูติภายในวิหาร

ลายฉลุโลหะเรื่องพุทธประวัติตอนออกผนวช

ลายฉลุโลหะเรื่องพุทธประวัติตอนปรินิพพาน

ลายบานประตู่วิหาร เทคนิคสลักไม้ ในภาพเป็นภาพพระพินณต

ลายบานประตูวิหารวัดศรีสุพรรณ เทคนิคสลักไม้ภาพนารายณ์ทรงครุฑ

ลายบานประตูวิหารวัดศรีสุพรรณ เทคนิคสลักไม้ ภาพกนิริ

ลายบานหน้าต่างวิหารวัดศรีสุพรรณ เทคนิคสลักไม้ ภาพนกหัสดีลิงค์
ซึ่งมีหัวเป็นสิงห์ผสมกับช้าง และมีตัวเป็นนกอันเป็นสัตว์หิมพานต์

อุโบสถเงิน จากป้ายหน้าวัดกล่าวว่า เริ่มการก่อสร้างเมื่อ วันวิสาขะ 2 มิถุนายน พ.ศ. 2547 เพื่อเป็นการสร้างงานศิลป์ไว้แก่แผ่นดินล้านนา ถวายไว้ในบวรพระพุทธศาสนา และเกิดไถ่ทองคำ
ราชัน รัชกาลที่ 9 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ โดยสร้างจากภูมิปัญญาและฝีมือของคนในชุมชนวัวลาย

อุโบสถวัดศรีสุพรรณ มีสีเงินอันเป็นอัตลักษณ์ที่แสดงความเป็นชุมชนที่ทำเครื่องเงิน

ด้านหน้าอุโบสถ

อุโบสถเงินหลังนี้ โครงสร้างของอุโบสถเงินประกอบด้วย เสา คาน และผนัง ที่ก่อด้วยอิฐถือปูน ในรูปทรงของสถาปัตยกรรมล้านนา ประดับตกแต่งอาคารโดยเทคนิคการฉลุลโลหะ อันเป็นเทคนิคที่ชาวบ้านย่านวัดลายเชียวชาญสูง

การประดับตกแต่งชั้นหลังคาที่ทำด้วยโลหะชุบเงิน ในส่วนของซ่อฟ้า ปราสาทเพ็ญปานลม เป็นน้ำย้อย หรือเชิงชาย ล้วนประดิษฐ์ด้วยลายสลักเงิน มีทั้งช่อลายกระหนกเปลวปลายแหลม ลายสัตว์หิมพานต์ตกแต่งด้วยลายกระหนก และลายหน้าบันอุโบสถปรากฏ ตราสัญลักษณ์ครองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี รัชกาลที่ 9 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ สำหรับบันไดทางขึ้นทำเป็นรูปमाणพนาศแปลง มีศิระะ และลำตัวท่อนบนเป็นมนุษย์ ลำตัวท่อนล่างเป็นนาค ประดับชฎาบนศิระะ

การตกแต่งอุโบสถ ตกแต่งด้วยเทคนิคฉลุลโลหะ

รายละเอียดของป้านลมอุโบสถเงินวัดศรีสุพรรณ เป็นลายมกรคายพญานาค

หอธรรม หอธรรม หรือหอไตร คือ สิ่งก่อสร้างที่ใช้สำหรับเก็บรักษาพระธรรม พระไตรปิฎก และ คัมภีร์ต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนา สำหรับหอธรรมวัดศรีสุพรรณแห่งนี้ สร้างขึ้นเพื่อเป็นที่เก็บรักษาพระไตรปิฎก ลักษณะตัวอาคารมีลักษณะเป็นอาคารแบบครึ่งตึกครึ่งไม้ 2 ชั้น ชั้นล่างก่ออิฐถือปูน ชั้นบนสร้างด้วยไม้เกือบทั้งหมด มีการประดับลวดลายแกะสลักไม้ ลายปิดทอง ลายแกะสลักไม้ประดับกระจกลี

หอธรรมวัดศรีสุพรรณ ชั้นล่างก่ออิฐถือปูน ชั้นบนสร้างด้วยไม้

ลักษณะสถาปัตยกรรมหอธรรม มีแผนผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าพื้นที่ก่ออิฐถือปูน ชั้นล่างมีหน้าต่าง 3 ด้าน ชั้นบน ทำเป็นห้องเก็บคัมภีร์ใบลาน มีพื้นที่เปิดโล่งเป็นระเบียงโดยรอบ หอธรรม ชั้นบนสร้างด้วยไม้ มีผนังด้านข้างเป็นฝาไม้เข้าลิ้น บริเวณประตู และหน้าต่าง มีการประดับด้วยลวดลายลงรักปิดทอง

โครงสร้างของหลังคาหอธรรมเป็นเครื่องไม้ หลังคามีลักษณะการซ้อนชั้น ชั้นบนสร้างเป็นหลังคาทรงจั่วแหลมที่มีโครงสร้างของหน้าจั่วภายใน แบบมั่วต่างใหม่ ชั้นนี้มีขนาดเล็กกว่า ผังอาคาร หลังคาชั้นล่างเอนลาดไม่มาก โดยมีการต่อออกมาจากใต้มุมของหลังคาชั้นบนทั้งสี่ด้าน ซึ่งหลังคาชั้นล่างนี้เป็นหลังคาคลุมตัวอาคารทั้งหลัง มุงหลังคาด้วยกระเบื้องดินขอ หน้าบัน ประดับด้วยไม้แกะสลัก มีช่อฟ้าและป้านลมทำด้วยไม้แกะสลักประดับกระจก มีฉัตรทำด้วยโลหะประดับกลางสันหลังคา มีการฉลุลวดลาย และตัวฉัตรทำเป็นฉัตร 5 ชั้น

ลักษณะลวดลายและการประดับตกแต่งหอธรรม มีการตกแต่งด้วยลายแกะสลักไม้ประดับกระจกลี ลายฉลุไม้ การลงรักปิดทอง การตกแต่งหน้าต่างด้วยซุ้มโค้งที่ทำด้วยปูน

หอธรรมวัดศรีสุพรรณ มีการตกแต่งด้วยลายแกะสลักและลายฉลุไม้ พบในส่วนของหลังคาได้แก่ ช่อฟ้า ป้านลม หน้าแหบ (หน้าบัน) เป็นน้ำช้อย หงส์ปลายสันหลังคา และฝากระเบื้องรอบชั้นที่สอง

ช่อฟ้า ทำด้วยไม้แกะสลัก ประดับอยู่ด้านบนสุดของหน้าจั่วหลังคา และยังมีหน้าที่ปิดส่วนของแผ่นไม้ป้านลม ที่มาบรรจบกันเพื่อปิดหัวแปของหน้าจั่วหลังคา

ป้านลม ทำด้วยแผ่นไม้กระดานยาว มีการประดับลวดลายด้วยการแกะสลัก เป็นลำตัวนาค มีเกล็ดประดับด้วยกระจกลี

ลวดลายหน้าบันมีการประดับตกแต่งด้วยลายแกะสลักและฉลุไม้ หน้าบันด้านบนทำเป็นกรอบสี่เหลี่ยมสามกรอบ ในลักษณะซ้อนกันขึ้นไปแบบเดียวกับมั่วต่างใหม่ แต่ทำเป็นลายมีกรอบเส้นเล็กๆ ลงรักปิดทองที่เส้นกรอบ ภายในกรอบบรรจุด้วยลายก้านขดใบไม้ในทรงกระหนก มีทั้งลายก้านขดแนวตั้งและแนวนอนตามลักษณะของกรอบ พื้นที่ด้านในของกรอบที่คล้ายมั่วต่างใหม่ บรรจุด้วยลายก้านขดใบไม้และดอกไม้ ด้านล่างของลายกรอบสี่เหลี่ยม ทำเป็นลายหน้ากระดาน ภายในตกแต่งด้วยลายก้านขด 2 แถว มีการลงรักปิดทอง ปัจจุบันลายปิดทองเลือนหายไปเกือบหมด เหลือเพียงลายแกะสลักไม้เป็นโครงอยู่เป็นส่วนใหญ่ ส่วนลายบริเวณกรอบรอบหน้าบัน เป็นลายลงรักปิดทองลงบนแผ่นไม้

ปัจจุบันชั้นล่างของหอธรรม จัดเป็นพิพิธภัณฑ์

หน้าบันหอธรรมวัดศรีสุพรรณ มีโครงสร้างแบบมั่วต่างใหม่ และสลักปิดทองประดับกระจก

วัดนันทาราม

วัดนันทาราม เป็นวัดสำคัญในย่านของพื้นที่ทิศใต้นอกกำแพงเมืองเชียงใหม่ด้านประตูเชียงใหม่ ต.หายยา อ.เมือง จ.เชียงใหม่ หลักฐานศิลปกรรมบ่งชี้เบื้องต้นได้ว่า วัดนันทารามอาจมีมาแล้วตั้งแต่สมัยราชวงศ์มังราย เนื่องจากมีรูปแบบศิลปกรรมมีอายุราวพุทธศตวรรษที่ 20-21 ศิลปกรรมสำคัญภายในวัดที่ปรากฏในปัจจุบัน คือ เจดีย์ และวิหาร

ศิลปกรรมวัดนันทาราม

เจดีย์วัดนันทาราม

เป็นเจดีย์ทรงระฆังที่ประกอบด้วย ฐานเชิงสี่เหลี่ยม ต่อด้วยฐานปัทมลูกแก้วอกไก่ยกเก็จ ต่อด้วยฐานเชิงกลมซ้อนกัน 2 ฐาน ต่อด้วยทรงของฐานบัวในผังกลมที่ประกอบด้วยชั้นบัวคว่ำ ลูกแก้ว ท้องไม้ บัวหงาย ซ้อนลดหลั่นกันขึ้นไป 3 ชุดฐานต่อดัวยของค์ระฆังในทรงกลม ต่อด้วยบัลลังก์ในทรงสี่เหลี่ยมก้านฉัตร ปล้องไฉน ปลี และฉัตรยอด

จากรูปแบบศิลปกรรมเจดีย์เช่นนี้ จัดว่าเป็นเจดีย์ทรงระฆังแบบล้านนาที่มีอายุราวกลางพุทธศตวรรษที่ 20 ลงมา¹⁰

สภาพปัจจุบันเจดีย์วัดนันทาราม เป็นเจดีย์ที่มีการปิดทองจังโกตลอดทั้งองค์

¹⁰ จิรศักดิ์ เดชวงศ์ญา, พระเจดีย์เมืองเชียงใหม่, หน้า 21.

เจดีย์วัดนันทาราม เป็นเจดีย์ทรงระฆังแบบล้านนา

(ภาพ: <http://www.bloggang.com/mainblog.php?id=moonfleet&month=22-08-2009&group=113&gblog=30>)

วิหารวัดนันทาราม วิหารวัดนันทารามตามสภาพที่ปรากฏในปัจจุบันเป็นวิหารแบบล้านนา ก่อผนังทึบ อันเป็นรูปแบบวิหารล้านนาที่พบทั่วไปในช่วงพุทธศตวรรษที่ 24 ลงมา แต่วิหาร ได้ผ่านการปฏิสังขรณ์มาโดยตลอด โครงสร้างภายนอกพบว่าส่วนของอาคาร โถงที่คลุมบันไดนาคตามรูปแบบที่ปรากฏในปัจจุบันนั้น คงจะเป็นส่วนที่ปฏิสังขรณ์ในภายหลัง เพราะเห็นได้ชัดเจนว่าเป็นส่วนต่อเติมทับหน้าบันวิหารที่เป็นโครงสร้างแบบมั่วต่างใหม่ อันเป็นโครงสร้างหลักของวิหารที่มีมาก่อน ซึ่งตั้งข้อสังเกตว่าวิหารตามสภาพในปัจจุบันคงสร้างเมื่อราวพุทธศตวรรษที่ 24- ต้นพุทธศตวรรษที่ 25 โดยมุขโถงด้านหน้าวิหารเป็นงานที่ปฏิสังขรณ์เพิ่มเติมดังกล่าว

วิหารวัดนันทาราม มุขโถงด้านหน้าเหนือบันไดนาคเป็นการปฏิสังขรณ์เพิ่มเติมในภายหลัง

(ภาพ: <http://www.boggang.com/mainblog.php?id=moonfleet&month=22-08-2009&group=113&gblog=30>)

บรรณานุกรม

จิราวรรณ กาวิละ โอคาโมะโตะ. วัดหมื่นสาร บ้านวัวลาย สารธารวัฒนธรรมชุมชน.

เชียงใหม่ : ทรีโอ แอดเวอร์ไทซิง แอนด์ มีเดีย. 2553.

สมโชติ อ๋องสกุล และคนอื่นๆ.การสืบค้นหลักฐานทางการศึกษาในด้านนา: ชุมชนช่างในเวียง

เชียงใหม่กรณีเครื่องเงินและเครื่องเงิน.เชียงใหม่ : ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.2545

สำนักงานเจ้าคณะอำเภอเมืองเชียงใหม่.ประวัติวัดในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่.

เชียงใหม่ : สำนักงานเจ้าคณะอำเภอเมืองเชียงใหม่. 2548.

สมหมาย เปรมจิตต์.ประวัติครูบาศรีวิชัย.เชียงใหม่: โรงพิมพ์มิ่งเมือง.2543.

อันธ เพนซ์, ศรีเลา เกษพรหม.ประชุมจารึกล้านนา เล่ม 10 ภาค 2 จารึกในจังหวัดเชียงใหม่.

เชียงใหม่ : สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.2548.